

Welkom in Zaanstad Regenboogstad!

Wij nodigen je van harte uit voor een Regenboogwandeling door Regenboogstad Zaanstad.

De route loopt vanaf het Stadhuis en eindigt bij de Zaanse Regenboogbank bij de Bullekerk aan de Westzijde.

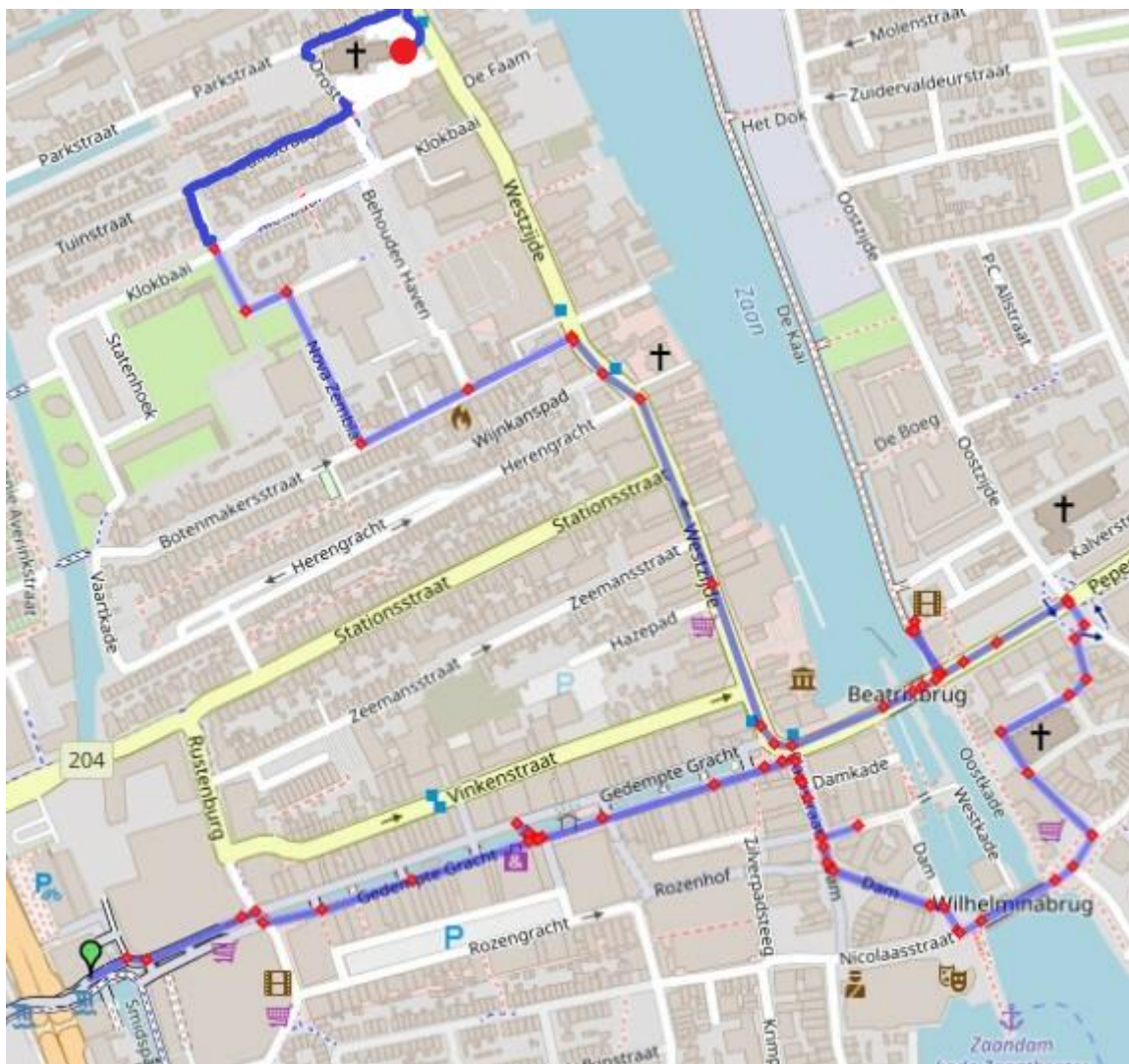
In de routebeschrijving wetenswaardigheden en tips voor onderweg. De route is circa 4 km lang.

Als je foto's op je socials zet nodigen we je uit om **#dezaanseregenboog** te gebruiken.

- De route informatie staat dik gedrukt.

BESCHRIJVING ROUTE EN INFO (circa 4 KM)

- **Start bij Zaanstore Stadhuisplein 96 Zaandam**
- **Loop vanaf de Zaanstore rechtsaf naar het Stadhuis en Stadhuisplein.**

WEETJE

Het Stadhuis is een ontwerp van architect Sjoerd Soeters. Recht voor je zie je de trouwtoren van het Stadhuis. Op het Balkon zijn twee kussende walvissen te zien uit het stadswapen. Daarboven de stationsklok met erboven aan twee trouwringen die in elkaar grijpen.

In 2001 werd in Zaanstad het eerste regenbooghuwelijk gesloten. In dat eerste jaar werden in Zaanstad uiteindelijk 28 huwelijken gesloten van mensen van hetzelfde geslacht. Zaanstad is officieel een Regenboogstad. Quote gemeente Zaanstad: 'In deze stad bepaal je zelf op wie je verliefd wordt, bepaal je zelf met wie je hand in hand loopt, bepaal je zelf wat je gender(identiteit) is, en bepaal je zelf hoe je wilt samenleven'. Regelmatig wappert op het stadhuisbalkon de Regenboogvlag zoals bij ZaanPride en Coming Out Dag.

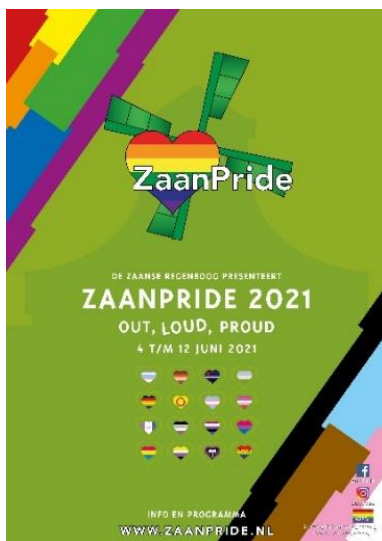

- **Loop terug naar de Zaanstore VVV en volg het verhoogde voetpad naar beneden richting de Gedempte Gracht. Voor mindervaliden is er een lift naast de roltrap.**

WEETJE

Rechts van je zie je het Intelhotel. Het gebouw is ontworpen door Wilfried van Winden als 'gimmick' naar de traditionele Zaanse architectuur. Het is een opvallend gebouw doordat de buitenkant volledig lijkt te bestaan uit een opeenstapeling van bijna zeventig losse Zaanse huisjes.

Ook op de poster van ZaanPride 2021 is een Zaanse Huisje te zien. Evenals het logo van ZaanPride verwijst het naar de Zaanse identiteit. De regenboogkleuren in het hart staan voor liefde, respect, vrijheid, acceptatie, gelijkwaardigheid en trots. Het hart staat voor de eigen identiteit. Om te zijn wie je bent en te houden van wie je wilt. De molenwieken verwijzen naar de Zaanse identiteit.

- **Sla beneden rechtsaf en dan weer gelijk linksaf de Gedempte Gracht in (winkelstraat). Je loopt de winkelstraat dan aan de rechterkant af.**

WEETJE

De 'gracht' werd gedempt in 1885. Het was toen een sloot met aan weerskanten een pad. Het werd uiteindelijk de belangrijkste winkelstraat van Zaandam. Met het plan Inverdan kreeg de Gedempte Gracht een Zaanse metamorfose met gevels en bruggen vol verwijzingen naar de traditionele Zaanse houtbouwstijl.

- **Loop de Gedempte Gracht af tot de brug bij de Dampadsteeg, recht tegenover Etos. Het is de brug achterlangs de muziekkiosk.**
- **Loop de brug over naar de linkerkant van de gracht naar nummer 40 waar de KPN-store is gevestigd.**

WEETJE

De KPN is gehuisvest in de voormalige Synagoge uit 1865. In de Tweede Wereldoorlog werd deze gebruikt als paardenstal en is daarna een aantal keer gerestaureerd.

Tegenover de Synagoge vind je in de lage kademuur een monument met een aantal dichtregels van de joodse dichter Jacob Israël de Haan (1881-1924).

“Wat is de Zaan een mooie, breede, stroom.
Ik ben een jongen te Zaandam geweest.
Jeruzalem, zoo teder als een droom.
Herdenk ik hier mijn jeugd en elk Joodsch Feest.”

Zijn vader was 28 jaar voorzanger in de synagoge.

Een andere dichtregel van De Haan, **‘Naar vriendschap zulk een mateloos verlangen’**, staat op het Homomonument in Amsterdam, dat werd opgericht om iedereen te herdenken die vermoord of vervolgd werd (en nog steeds wordt) om zijn of haar seksuele voorkeur en/of identiteit.

De Haan bracht zijn jeugd jaren door in Zaandam. Hij was niet alleen literator maar ook homo-emancipator en politicus. Heel bijzonder voor deze tijd had De Haan zijn literaire coming out in juni 1904 met ‘Pijpelijntjes’. Deze homo-erotische roman speelt zich af in de Amsterdamse Pijp, waar De Haan toen zelf woonde. Het gaat over een homo-erotische verhouding van twee jonge mannen. De Haan zelf en de arts Arnold Aletrino. De eerste druk van deze roman verdween spoedig van de markt. In het gemeentearchief van Zaanstad is een originele eerste druk van deze roman te zien.

TIP

Voor bezoekers van de KPN-store is er een gratis boekje te krijgen over het gebouw.

- **Ga weer terug over dezelfde brug en loop de Gedempte Gracht verder af. Op het einde zie je het Regenboogzebrapad.**

WEETJE

Ter gelegenheid van de Coming-Outdag werd in oktober 2016 op de Westzijde een Regenboogzebrapad aangelegd om te laten zien dat Zaanstad één van de zogeheten regenboogsteden is. Deze steden zetten zich in voor het vergroten van de acceptatie van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgender personen.

Bij het Regenboogzebrapad staat ook een bord ter herinnering aan de opening. Op de foto de Mini Pride wandeling van 2021.

- **Loop rechts langs het Regenboogzebrapad naar de Dam met zijn vele terrassen**
- **Loop naar het midden van de Dam. Hier staat het niet te missen standbeeld van tsaar Peter de Grote.**

WEETJE

Het beeld is een geschenk van tsaar Nicolaas II aan de gemeente ter herinnering aan het verblijf van tsaar Peter de Grote in Zaandam. De huidige president Poetin wordt wel 'de nieuwe tsaar' genoemd. In maart kondigde hij een verbod op het homohuwelijk in de Russische grondwet aan. Een volgende stap in de toenemende anti-homowetgeving, waardoor mensen die demonstreren voor gelijke rechten voor homo's en lesbiennes kunnen worden opgepakt en veroordeeld. Russische homo's moeten geregeld naar het buitenland vluchten.

TIP

Uit de Zaanse LHBTIQ+-chronologie: Op 6 februari 2014 werd het beeld door de lokale politieke partij ROSA aangekleed met o.a. een roze hoed en jas, om aandacht te vragen voor de anti-LHBT-wetgeving in Rusland. Meer van dit soort weetjes vind je

op de website van de Zaanse Regenboog onder LHBTIQ+-chronologie Zaanstad, de jaren 2000-2020

- **Ga voor het standbeeld linksaf verder over de Dam. Je komt nu uit op de Wilhelminakade.**
- **Ga rechtsaf langs de sluis naar de Wilhelminabrug richting Zaantheater.**

WEETJE

Aan het begin van de Wilhelminabrug staat rechts een kleine beeldengroep. Het herinnert aan de Februaristaking in 1941. Het verbeeldt de oproep tot staking in Zaandam als actie tegen het bericht dat de Duitse bezetter honderden Joodse mannen zou afvoeren. Zaanse arbeiders en bedrijven legden het werk neer en trokken in optocht naar de Dam in Zaandam.

Vanaf 1941 bevonden zich zover bekend al verschillende homoseksuelen midden in het verzet. Bij de aanslag op het Amsterdamse bevolkingsregister op 27 maart 1943 waren diverse homoseksuelen betrokken waaronder Frieda Belinfante en

Willem Arondeus, beiden openlijk homoseksueel. Arondeus kwam voor zijn geaardheid uit en wilde bewijzen dat homo's net zo moedig kunnen zijn als anderen. Bij zijn executie zou hij geroepen hebben 'Laat het bekend worden dat homoseksuelen geen lafaards zijn'

- **Steek de brug over. Aan de rechterkant zie je de Burcht, Burcht 10, het voormalig raadhuis van Zaandam uit 1846.**

WEETJE

Bij een razzia op de Burcht in Zaandam in februari 1945 dreigen de Duitsers tenminste 25 mannen dood te schieten. Cook Brummer bemoeit zich met de onderhandelingen en laat brood, kaas en jenever aanrukken. Hij weet die dag een bloedbad te voorkomen. Direct na de oorlog kwam hij openlijk voor zijn homo seksualiteit uit. Met zijn Zweedse partner woonde hij later in Marokko. In 1967 kreeg hij het ere lidmaatschap van de COC.

Wie was Brummer ?

Brummer was een flamboyante zakenman die de Zaanse joodse parfumbabriek Polak & Schwarz en tientallen werknemers, joods en niet-joods, door de Tweede Wereldoorlog sleepte. Brummer liet identiteitskaarten (de beruchte persoonsbewijzen) vervalsen en wijzigde op papier de functie van werknemers om ze

onmisbaar voor het bedrijf te maken. Hij richtte mede een organisatie op die tijdens de hongerwinter voedsel verspreidde. Ook ging het bedrijf sterke drank stoken, waarmee de autoriteiten werden omgekocht. Hij voorkomt dat personeel van Polak & Schwarz te werk wordt gesteld in Duitsland. Kortom, de zakenman redde, met gevaar voor zijn eigen leven, tientallen levens.

Sla tegenover de Burcht links de Zuiddijk in.

Je vindt na een vijftigtal meter aan de rechterkant Café Het Pand op nummer 7. Uitbater van dit café is Sjoerd Beekes. Het is het enige café in Zaandam waar altijd de Regenboogvlag uithangt. Het café staat bekend als de gezelligste huiskamerkroeg van Zaanstad en hier vond tijdens ZaanPride 2021 de allereerste Zaanse Queer Pubquiz plaats.

- **Loop rechtdoor langs de Noorderkerk en ga rechtsaf de Noorderkerkstraat in.**

Je loopt nu het buurtje de Klauwershoek in.

WEETJE

Eén van de eerste bewoonde gebieden in Zaandam was rondom de Klauwershoek. Hier was in de 14e eeuw een terp. De naam is een verwijzing naar de 'klauwers', vaklieden die naden in scheepsdekken en -wanden dichtten.

- **Loop rechtdoor en loop met de bocht links de Klauwershoek uit.**
- **Steek op het kruispunt de Peperstraat over en sla linksaf, richting de Beatrixbrug.**

WEETJE

Voor de brug aan de rechterkant zie je rechts beneden Café en Filmtheater De Fabriek. Hier vinden met regelmaat Roze Filmvoorstellingen plaats, in samenwerking

met De Zaanse Regenboog en Bureau Discriminatiezaken. In juni 2019 en 2021 was er een filmvoorstelling i.s.m. TranScreen Transgender Filmfestival Amsterdam. Regelmatig hangt De Fabriek de Zaanse Regenboogvlag uit.

- **Loop verder over de Beatrixbrug en sla voor het Regenboogzebrapad rechtsaf naar de Westzijde.**
- **Na een paar honderd meter vind je tegenover de Zeemansstraat aan de rechterkant van de straat op nummer 38 een statig oud pand met ijzeren hekwerk.**

WEETJE

Het door een van de rijkste Zaankanters, reder Nicolas Calff, gebouwde herenhuis werd door tsaar Peter de Grote en tsarina Catharina de Grote in 1717 bezocht. Het rijksmonument is een van de weinige overgebleven panden uit die tijd. Het heeft gelukkig de sloopwoede van de afgelopen eeuwen overleefd, dankzij de liefde die de bewoners hadden voor hun pand.

- **Vervolg de Westzijde. Na het passeren van een aantal zijstraten staat na de Herengracht een niet te missen grote witte villa aan de linkerkant van de weg, recht tegenover de Doopsgezinde Vermaning.**

WEETJE

De Toscaanse villa op Westzijde 39 is gebouwd in 1866 als een huis uit de Italiaanse oudheid in neoclassicistische stijl, zeg maar camp kitsch. De kleur Roze zou deze villa niet misstaan 😊

Rechtsvoor bij de villa staat het Hannie-Schaftmonument in een klein plantsoen. Ter hoogte van de villa pleegde zij samen met Jan Bonekamp een aanslag op een kapitein van de Sicherheitspolizei. Hannie Schaft wist te ontkomen maar werd in 1945 alsnog gearresteerd en gefusilleerd.

Het kerkgebouw tegenover is de Zaanse Doopsgezinde Vermaning en stamt uit 1687. Op 17 juni 2004 vond er een bijeenkomst plaats over homoseksualiteit in het onderwijs. Het duurde nog een aantal jaren voor er echt aandacht kwam voor Zaanse LHBTIQ+-leerlingen. In 2011 ontstond de Paarse Vrijdag Krant (PVK) in Zaanstad. Aan de Zaanse PVK schrijven Zaanse leerlingen elk jaar actief mee. Een van onze ZaanPride-ambassadeurs is Bas Hageman. Hij is de begeleider van het Zaanse GSA (Gender & Sexuality Netwerk in Nederland). Tegenwoordig is er zo'n GSA op elke middelbare school van Zaanstad. Meer dan twintig scholen in Zaanstad hesen tijdens ZaanPride 2021 de Zaanse Regenboogvlag!

- **Loop nu een klein stukje verder door de Westzijde tot aan de Botenmakersstraat.**
- **Net voorbij de Bloementuin ga je links de Botenmakersstraat in.**
- **Loop de straat in en passeer aan de rechterkant de zijstraat Behouden Haven en loop rechtdoor.**

WEETJE

De route gaat nu een stukje door een afwisselende, typisch Zaanse woonbuurt. Je passeert net voor zijstraat Behouden Haven aan de rechterkant Odion Skepehoek. Een locatie met woonondersteuning voor mensen met een lichte beperking. Het is een van de zes Odionlocaties in Zaanstad met het keurmerk Roze Loper. De Roze Loper heeft tot doel, de sociale acceptatie van LHBTIQ+'s in zorg- en welzijnsinstellingen te bevorderen.

Op Botenmakersstraat 42 aan de rechterkant vind je Bureau Discriminatiezaken Zaanstreek/Waterland. Het is een discriminatiemeldpunt en geeft trainingen, workshops en voorlichting over vooroordelen, ongelijke behandeling en discriminatie, ook op scholen. Het is een van de vele partners van De Zaanse Regenboog.

- **Loop rechtdoor tot de witte cirkels in de straatstenen. Hier ga je rechts Nova Zembla in en je passeert Zorgcentrum.**

WEETJE

Op 1 december 2017 nam Zorgcirkel Saenden de 160e Roze Loper in ontvangst. Cliënten voelen zich in een Roze-Loperorganisatie meer gezien en voelen zich veilig in hun seksuele en genderidentiteit.

Er zijn inmiddels drie zorgcentra in Zaanstad die een Roze-Lopercertificaat mogen voeren. Vanuit Saenden werd er voor bewoners en personeel tijdens ZaanPride 2021 een Senior Mini Pride Walk georganiseerd.

- **Ga linksaf op Nova Zembla en dan gelijk weer rechtsaf Groenland in tot de kruising met de Tuinstraat.**
- **Sla rechts de Tuinstraat in.**
- **Ga dan de eerste straat links, de Dorst, en aan het eind de Parkstraat rechts het plein van CC Bullekerk op.**

WEETJE

Voor je linksaf afslaat naar de Dorst, zie je aan de rechterkant aan het eind van de Dorst de Dans Hotspot. Tijdens ZaanPride 2020 was hier de presentatie van het ZaanPridelied gezonden door de Zaanse Theaterschool op tekst van de Zaanse Stadsdichter Ellis van Atten. In 2021 was hier het eindfeest Out Loud & Proud van ZaanPride, in samenwerking met Stichting Transgenders Noord Holland.

WEETJE

Bullekerk

De Westzijderkerk, beter bekend als de Bullekerk, stamt uit 1640. Het verhaal gaat dat een zwangere vrouw op de hoorns van de stier werd genomen en tegelijk een kind baarde. Sindsdien heet het gebouw in de volksmond Bullekerk. Sinds september 2019 is de kerk een cultureel centrum, waar concerten en evenementen gehouden worden.

EINDPUNT DE ZAAANSE REGENBOOGBANK

Recht voor de ingang van de kerk staat De Zaanse Regenboogbank. In juli 2021 werd De Zaanse Regenboogbank onthuld. Op het naamplaatje staat te lezen: 'Geschonken door De Zaanse Regenboog – 12 juni 2021'. Twaalf juni omdat dit de datum is dat er tijdens ZaanPride de eerste keer een (Mini) Pride Walk door Zaandam werd gelopen die eindigde bij de Bullekerk.

De kleur rood staat voor liefde, oranje voor respect, groen voor acceptatie, blauw voor gelijkwaardigheid en paars voor trots.

Hiermee is de Zaanse Regenboogbank een statement in de openbare ruimte. Het is een pleidooi voor vrijheid, diversiteit en inclusie voor iedereen in de Zaanstreek.

De regenboogbank nodigt uit om samen een gesprek aan te gaan, lekker te genieten van het uitzicht op de Bullekerk of voor het maken van een kleurrijke foto gezeten op de regenboogbank. Met de hashtag #dezaanseregenboog kun je desgewenst deze foto delen met de Zaanse LHBTIQ+ community.

Wij hopen dat je met plezier deze Regenboogwandeling door Zaandam hebt gelopen. We zien je graag nog eens terug bij een van onze activiteiten.

Meer info op onze website: dezaanseregenboog.nl

Mail: dezaanseregenboog@gmail.com

Facebook & Instagram & Twitter: [dezaanseregenboog](https://www.facebook.com/dezaanseregenboog)

Sponsors Zaanse Regenboogwandeling:

Het COC Bob Angelo Fonds ondersteunt kleinschalige initiatieven die gericht zijn op de acceptatie van LHBTI's, vóór en door LHBTI's. Het Bob Angelo fonds sponsort de eerste Zaanse Regenboogparade ooit in de Zaanstreek. Steun het fonds om ontmoeting mogelijk te maken - www.bobangelo.nl

Zaanstad = Regenboogstad